

УДК 611(092)(477) Бобін
DOI: 10.24061/1727-0847.23.4.2024.76

В. С. Пикалюк, О. М. Слободян*

*Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк; *кафедра анатомії, клінічної анатомії та оперативної хірургії (зав. – проф. О. М. Слободян) закладу вищої освіти Буковинського державного медичного університету МОЗ України, м. Чернівці*

ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ БОБІН – ПРОФЕСОР-АНАТОМ ІЗ ДИНАСТІЇ БОБІНИХ

Професор Бобін Володимир Вікторович (1924-2016)

17 жовтня 2024 року медична спільнота відзначила сторічний ювілей професора Володимира Вікторовича Бобіна – вченого, анатома, педагога, представника лікарської династії Бобіних.

Харківська вища медична школа дала початок відомій лікарській династії Бобіних, яка вже понад 160 років служить на користь народному здоров'ю жителів Харківщини.

Першим лікарем з династії Бобіних був Володимир Павлович (1858-1925) – медик, організатор, науковець. З січня 1885 року В. П. Бобіна обирають лікарем-розпорядником «лечебниці» Харківського медичного товариства (ХМТ), яка приймала бідніше населення міста. Він керував амбулаторією та лікарнею ХМТ більше, ніж 40 років, та був відомий, як видатний, уважний, чуйний

лікар. Лікарня була не єдиним місцем, де віддавав свій талант та насагу Володимир Павлович. Він активно працював не тільки як лікар, а й як громадський діяч. З 1911 по 1913 р. він керував будівельною комісією «Палацу медицини» – нової споруди ХМТ, видатним твором відомого архітектора академіка О. Бекетова.

В. П. Бобін також працював лікарем 3-ї Харківської гімназії та був обраний як представник цього закладу гласним Харківської міської думи. Це допомогло досягти грошової допомоги на зведення корпусу Олександрівської лікарні, будівництвом якої керував сам Бобін.

Віктор Володимирович Бобін (1890-1973) – син Володимира Павловича, відомий анатом, науковець зі світовим ім'ям, став другим представником династії. Його значний внесок у розвиток анатомічної науки, дослідження вегетативної нервової системи, антропології, археології назавжди залишився в історії. Починав студент Харківського університету Віктор Володимирович Бобін свою наукову діяльність в Харкові під керівництвом видатного професора В. П. Воробйова, потім став його послідовником у дослідженні анатомії. Він був членом президії численних анатомічних товариств, членом вченої ради університетів та музеїв, працював у Парижі, Харкові, Пермі, Сімферополі, де створений кабінет-музей Віктора Володимировича Бобіна.

Третім поколінням лікарської династії є Володимир Вікторович, син Віктора Володимировича Бобіна. Він широко відомий медичній громадськості України як науковець, який створив велику та плідну наукову школу анатомів. Володимир Вікторович – Почесний академік Міжнародної академії інтегративної антропології, академік Української академії наук національного прогресу, доктор медичних наук, професор. У дні святкування 200-річчя Харківського національного медичного університету Вчена рада надала йому звання «Почесний професор ХДМУ» (2005 р.). Упродовж багатьох років професор В. В. Бобін розвивав на новому рівні макромікроскопічну анатомію нервової системи, основи якої були закладені в працях академіка В. П. Воробйова. Очолюючи свою наукову школу, він підготував великий загін докторів та кандидатів медичних та біологічних наук.

Володимир Вікторович Бобін народився 17 жовтня 1924 року у Харкові у сім'ї лікарів. Раннє дитинство він провів у Харкові, у будинку на вулиці Пушкінській, 14, де його опікувалися мати О. Д. Бобіна, бабуся С. І. Бобіна (дружина Володимира Павловича Бобіна) та тітка Віра-дочка В. П. Бобіна та сестра батька. Коли

1930 року Віктор Володимирович отримав призначення до Кримського медінституту, родина переїхала до м. Сімферополя. Шкільні роки Володі Бобіна пов'язані зі знаменитою 1-ю середньою школою, в якій навчалися художник Айвазовський І. К., фізик Курчатов І. В. і багато інших. Володимир Бобін у школі захоплювався природничими науками та археологією. У батька Віктора, який мав енциклопедичні знання, була велика бібліотека з медицини та археології. У юнацькі роки вони часто вели душевні бесіди про цілі в житті, про культуру, історію, наукові відкриття. У старших класах Володимир Бобін разом із батьком виїжджав на археологічні розкопки до «печерних міст» Криму. За першу шкільну працю «Археологічні розкопки у Криму» Володимир отримав премію (8-й клас). Батько Віктор Володимирович часто запрошував сина до анатомічного музею кафедри анатомії медичного інституту, де син осягав основи препарування тканин. Також батько багато розповідав про свого вчителя та наукового керівника В. П. Воробйова. Якось вони разом прийшли в гості до академіка Володимира Петровича Воробйова і довго розмовляли з ним. Ця зустріч залишилася у пам'яті юного Володі. Можна з упевненістю сказати, що ще у школі Володимир Бобін вже багато знав про медичну професію і тому за покликанням вступив до медичного інституту. Він під час війни та евакуації до Середньої Азії (Кзил-Орда), незважаючи на хворобу, всіма силами допомагав батькові у розміщенні кафедр медінституту у непристосованих для навчання студентів приміщеннях та у підготовці до практичних занять з анатомії, готуючи весь необхідний матеріал. У 1947 року Володимир Вікторович закінчив Кримський медичний інститут. Потім три роки був клінічним ординатором кафедри нервових хвороб. Після закінчення ординатури переїхав до Харкова та вступив до аспірантури на кафедру нормальної анатомії Харківського медичного інституту (нині університету).

І з 1951 року розпочалася плідна наукова діяльність Володимира Вікторовича Бобіна у стінах знаменитої кафедри – і тривала понад 60 років. Під керівництвом професора М. М. П'ятницького та професора Р. Д. Синельникова він виконав кандидатську дисертацію, присвячену анатомії довгих гілок плечового сплетення. На її основі опубліковано монографію: «Плечове сплетення, його довгі гілки та зв'язки між ними» (1958). В якості матеріалів для анатомічної частини використали верхні кінцівки 30 трупів (60 кінцівок людини різного віку і статі). У людини були вивчені довгі гілки плечового сплетіння (м'язово-шкірний, се-

рединний, ліктьовий і променевий нерви) і зв'язки між ними на різних рівнях кінцівки. У тварин досліджували утворення м'язово-шкірного, середнього і ліктьового нервів з плечового сплетіння, топографію цих нервів і зв'язки між ними на різних рівнях кінцівок. Вивчення променевого нерва і його зв'язків з іншими нервами було зроблено у кролика, кішки і мавпи. В результаті проведеної роботи було встановлено:

– у людини спостерігаються відмінності у формуванні сплетіння довгих стовбурів верхньої кінцівки;

– в результаті експериментального дослідження особливостей іннервації передньої кінцівки кішки було встановлено, що сполучна гілка між м'язово-шкірним і серединним нервами в ліктьовій ділянці при електро роздратуванні дає реакцію скорочення ряду м'язів передпліччя.

Отримані експериментальні дані про функції зв'язків (у кішки) дозволяють припустити, що по з'єднувальним гілкам між нервами може здійснюватися компенсаторна іннервація м'язів, а також можуть проходити до м'язів нервові впливи регулюючого характеру.

Вірний принципам академіка В. П. Воробйова Володимир Володимирович детально досліджував периферійні нерви в прикордонному макромікроскопічному полі бачення. Завдяки новому методичному підходу, запропонованому В. П. Воробйовим, Володимиру Бобіну стали доступні для оцінки просторові відносини тканинних структур на рівні органної цілісності, стереометричного розгляду органів. Бінокулярна лупа, препарування під синьою лампою, падаюча крапля – всі ці методи використовував Бобін В. В. Особливо треба підкреслити його далекоглядну оцінку бінокулярного мікроскопа з малими збільшеннями для об'ємного бачення структур, що вивчаються. І ми бачимо на старих фотографіях Володимира Вікторовича, ще молодого вченого, біля мікроскопа та з бінокулярною лупою на лобі, що препарує найтонші гілочки нервів. У цій роботі широко досліджувалися порівняльна анатомія довгих гілок сплетення, форми мінливості нервових стовбурів та м'язів у ділянці плеча, зв'язки між ними, а також морфологічне обґрунтування компенсаторних пристроїв у нервовій системі. Наступним етапом наукової діяльності слід вважати роботу над докторською дисертацією, яка була присвячена еволюційним перетворенням системи лицевого нерва у людини та у 50 видів ссавців. У роботі вперше у світовій літературі найповніше представлені типи розгалуження лицевого нерва від нижчих хребетних до людини. Завдяки удосконаленню методик,

запропонованих академіком В. П. Воробйовим, «паспортизації» нервових волокон, Володимиру Вікторовичу Бобіну вдалося детально, красиво, вичерпно уявити типи розгалуження лицевого нерва від нижчих хребетних до людини. Розвиваючи наукові традиції Харківської анатомічної школи, створеної академіком В. П. Воробйовим і професором Р. Д. Синельниковим, Володимир Вікторович став великим ученим у галузі еволюційної морфології нервової системи. Наукові інтереси вченого були зосереджені в галузі різних відділів периферійної нервової системи. Уже в кандидатській дисертації «З'єднання між нервами верхньої кінцівки людини і передньої кінцівки деяких тварин» він показав себе вдумливим дослідником, здатним встановити нові закономірності в будові периферійних нервів. І ще більшою мірою ця риса характеру вченого, шукати і встановлювати нові закономірності в будові нервів, проявилася в докторській дисертації: «Лицевий нерв людини і деяких тварин». У результаті вивчення цього нерва у 50 видів тварин ним встановлено етапи еволюційних перетворень такого складного нерва, як лицевий.

Електрофізіологічні дослідження у мавп «Мілка» та «Яшка» проведені з використання реєстрації електроактивності м'язів на електронному діагностичному багатоканальному пристрої, що сконструював П. В. Волошин.

Розширюючи коло своїх досліджень, він вивчав і інші черепні нерви. Підсумки цієї роботи реалізовані в колективній монографії: «Хірургічна анатомія нервів жувального апарату» співавтори: Г. А. Гаджієв, В. Б. Шадлінській.

Згадувався молодому науковцю Володимиру Вікторовичу той час, коли надійшла звістка про те, що в Сухумському зоопарку помер слон. І ще тоді докторант Володимир Бобін поспішив туди влітку, в спеку, щоб отримати голову слона і сокиркою препарувати лицевий нерв. Така була удача! Дивовижна наука анатомія! Іноді вчений-анатом схожий на слідопита чи археолога – міліметр за міліметром він розплутує хитромудрий клубок. Головне, щоби здоров'я не підкачало. Але молодий вчений Володимир Бобін забув, що у нього хворе серце, і ось він уже перебуває на лікарняному ліжку ДКЛ № 27. І навіть заборона лікарів не зупинила його, він день і ніч продовжував коригування своєї наукової роботи – терміново потрібно було з двох товстіших томів докторської дисертації зробити прийнятний один том.

Надалі, здобувши необхідний досвід досліджень та удосконалюючи спадщину вчителів, Володимир Вікторович почав розробляти нові наукові напрямки. Керуючи згуртованим та талано-

виступив колективом з 1971 по 1992 роки, Володимир Вікторович визначився в актуальних тематиках наукової роботи кафедри анатомії. Упродовж понад 20 років Володимир Вікторович Бобін та його численні учні у широкому плані розробляли макромікроскопічну анатомію соматичних та нутрошцевих нервів у філо-онтогенетичному аспекті.

Ще одним із напрямів наукової роботи стало вивчення нервового апарату м'язів, що беруть участь у вертикальній статистиці людини. У результаті цих досліджень було встановлено гетерохронію в мієлінізації нервів цієї групи м'язів. Ці результати продовжили роботи П. К. Анохіна, присвячені системогенезу.

Наступним напрямом наукової творчості В. В. Бобіна та його учнів були дослідження, пов'язані з вивченням особливостей мієлогенезу нутрошцевих нервів різних внутрішніх органів. Також учнями професора В. В. Бобіна під його безпосереднім керівництвом проводилося вивчення впливу деяких екстремальних факторів на нервовий апарат скелетних м'язів та внутрішніх органів: гіпер- та гіпокінезія, лазерне та рентгенівське опромінення, голкорексотерапія. Ним виконано дослідження, присвячене морфологічному обґрунтуванню голкорексотерапії (6 з'їзд невропатологів і психіатрів України, 1979), також особливості будови мікроциркуляторного русла перикарда «Актуальні проблеми кардіології», Харків, 1977, написані глави до навчальних посібників «Керівництво до практичних занять з гастроентерології», і «Об'єктивні методи дослідження серця та судин» відп. ред. професор Ж. Д. Семідоцька, 1993. Спільно з невропатологом проф. Є. Г. Дубенко В. В. Бобіним видано навчальний посібник з клінічної анатомії черепних нервів (1973), яким вже багато років користуються не тільки студенти, а й практичні лікарі.

Особливий науковий інтерес В. В. Бобіна пов'язаний з проблемами антропології (палеопатології та інших). Він продовжував дослідження батька з антропології, визначав вік деяких черепів сучасними методами (у ХФТІ), зіставляв черепи з доісторичними трепанаціями, знайденими батьком, з черепами, виявленими археологами в Харківській області (с. Петропілля та с. Різдяне Лозівського району), консультував археологів з приводу знайдених стародавніх черепів, вивчав форми лобових пазух черепів зі штучною деформацією з використанням методу рентгенографії з контрастуванням синусів (металом Вуда).

Став у нагоді йому досвід участі в розкопках стародавніх поховань у Херсонесі, розкопках Лермонтовського могильника на Кавказі, в межах

м. Євпаторія та ін. Цікаво проходило оздоровлення батька та сина Бобіних у будинках відпочинку влітку: з перших днів вони домовлялися з місцевими археологами та робітниками, що брали участь у розкопках, і весь відпускний час проводили у пошуках стародавніх останків первісних людей. Знахідки вражали уяву вчених. Бобіни разом з дослідниками встановили, що давні «медики» у 2-1 тисячолітті до нашої ери проводили складні операції на черепі (трепанації). При цьому припускають, людина жила після такої операції ще кілька років, оскільки видно ділянки зрощення кісткової тканини. Надалі Володимир Вікторович зачаровував студентів на лекціях розповідями про археологію, про розкопки та історію медицини так само, як і його батько. Захопленість, відданість роботі, відповідальність за доручену справу, викладання на найвищому професійному рівні – ось гідний приклад для наслідування для Володимира Вікторовича Бобіна. Головною справою свого життя він вважав виховання справжніх лікарів у стінах ХНМУ. Студенти – першокурсники приходили на кафедру нормальної анатомії ХНМУ як до священного храму науки. Упродовж понад 20 років (1971-1992 рр.) Володимир Вікторович керував цією основною кафедрою, розуміючи всю відповідальність, покладену на нього та весь колектив кафедри. Як прищепити любов до науки, як надихнути студента на наукову працю? Лише власним прикладом. Насамперед, захоплюючим викладом матеріалу, чітко побудованої лекцією. А лекції професора Володимира Вікторовича Бобіна вирізнялися від усіх. Розумні, насичені клінічними прикладами та історичними посиланнями, з гумором та жартами – ці лекції згадуються випускниками Харківського медичного університету через багато років після закінчення вузу. Але до лекцій професор Бобін готувався ґрунтовно – адже він бачив приклад батька Віктора. Безліч книг зберігалося у його великій бібліотеці – з неврології, травматології, щелепно-лицевої хірургії, терапії, з історії медицини з фундаментальними документами. І вся література ретельно опрацьована, з безліччю закладок сторінок, де науково підтверджуються факти, що наводяться на лекціях. Кожна лекція з анатомії окремих розділів показувала студентам, як анатомія пов'язана із клінічною практикою лікаря. Часто лекції Володимира Вікторовича перетворювалися на захоплюючу подорож в історію анатомії з усіма пристрастями та пошуками істини, загадками, які поступово, іноді ціною власного життя, розгадували великі вчені – Андрій Везалій, Леонардо да Вінчі та інші. А лекції про будову м'язової системи перетворювали студентів – ме-

диків на художників. Вивчають череп – і студенти-першокурсники наочно представляли всю важливість знань борозен та пагорбів. Латинські терміни ставали їм ближче та зрозуміліше. Але з особливим натхненням професор Володимир Вікторович Бобін читав лекції про будову нервової системи, лицевий нерв. Він з радістю ділився своїми знаннями, досвідом із молодими вченими, аспірантами та студентами.

А студентський науковий гурток – це особлива турбота викладача та вихователя Володимира Вікторовича Бобіна. У гуртку формувалися майбутні вчені, передові дослідники науки. Професор підходив до роботи дуже серйозно. Студенти самі робили препарати, муляжі, таблиці під уважним та доброзичливим керівництвом Вчителя. Справжній наставник поважає учня, бачить у ньому особистість, завжди правильно мотивує студента, зацікавить проблемою, допоможе у скрутні моменти, коли, здається, робота зайшла у глухий кут. Мало дати цікаву та актуальну тему, треба підказати, як до неї найкраще підійти та розкрити її. І як радісно було професору Володимиру Вікторовичу Бобіну, коли учні намагалися зробити краще. А в анатомії важлива кожна дрібниця, анатомія не терпить поверхневого відношення та недбалості. Виховати, захопити студента займатися такою, здавалося б, нудною роботою – велике мистецтво професора. До пізньої ночі студенти та аспіранти препарували, аналізували результати досліджень, а потім разом з викладачами робили висновки – і виходив справжній науковий витвір мистецтва. Так захопив анатомією студентів – майбутніх професорів С. Ю. Масловського, В. О. Ольховського. Зі спогадів професора кафедри судової медицини (завідувача кафедри з 2003 р. по 2020 р.), доктора медичних наук Василя Олексійовича Ольховського: «Лекції з анатомії... Нам, студентам – першокурсникам, важко було звикати до напруженого ритму занять. А рідний будинок далеко... Але в нас був дбайливий наставник. Мені він був, як батько, – Володимир Вікторович Бобін, професор кафедри нормальної анатомії. Дуже цікаво було слухати його змістовні лекції. Вчитися медицині потрібно довго. І він на перших же лекціях нагадував нам, що треба дбати про своє здоров'я, носити із собою сніданки, стежити за режимом дня. Іноді навіть підготовував бідних студентів, часто давав їм гроші на їжу. Кафедра анатомії була, як одна велика родина, всі дбали один про іншого, допомагали. І я вирішив тоді – буду анатомом. Я полюбив анатомію, історію медицини саме завдяки Володимиру Вікторовичу» («Начало століття» Альманах ХНМУ, 2017).

У пам'яті рідних та друзів залишилися літні відпускні місяці, більшу частину яких Володимир Вікторович проводив, вичитуючи та дописуючи, а іноді й переробляючи дисертації деяких аспірантів із різних колишніх республік. Понад 20 аспірантів чекали від професора трудомісткої, невдячної роботи. Його аспіранти роз'їхалися багатьма столицями та містами різних країн і стали професорами, академіками та керівниками морфологічних кафедр медичних вузів: Баку, Тбілісі, Ашхабад, Ташкент, Семіпалатинськ, Алма-Ата (колишня), Білгород та інші. Зв'язок із морфологами України у професора В. В. Бобіна був постійний та нерозривний. І скрізь – на всіх конференціях та з'їздах В. В. Бобін мав оригінальні наукові доповіді. Адже спілкування, обмін новими науковими відкриттями є дуже важливими для вчених. Володимир Вікторович брав активну участь у роботі міжнародних та українських форумів анатомів, антропологів, зоологів, невропатологів в Україні, Білорусії, Казахстані, Узбекистані, Грузії, Азербайджані, Болгарії, Чехії, Польщі та інших державах. На деяких з них він виступав з програмними доповідями. На І з'їзді анатомів, гістологів, ембріологів і топографоанатомів України він спільно з академіком К. І. Кульчицьким виступав з доповіддю «Розвиток анатомічної науки в Україні» м. Вінниця, 1980.

Багато співробітників кафедри анатомії згадували підготовку до 7-ї Української республіканської конференції анатомів, гістологів та ембріологів, присвяченої 100-річчю від дня народження академіка В. П. Воробйова 1976 року. Харківський медичний інститут приймав гостей – міністра, академіків, професорів – на найвищому рівні. До цієї дати вийшов чудово оформлений ювілейний номер збірки «Матеріали до макромікроскопічної анатомії», яка була заснована у 1973 р. з ініціативи Володимира Вікторовича. За його редакцією було видано 12 кафедральних збірок «Матеріали до макромікроскопічної анатомії». Підготовка до друку кожного нового тому цієї наукової збірки була напруженою для всього колективу кафедри. До пізньої ночі професор В. В. Бобін разом із доцентами (Шапіро І. І., Плужник Н. М., Ізмайлова Л. В. та інші) вивіряли, передруковували на машинці статті, терміново робили фотографії, радилися, і всі намагалися зробити випуск якнайкраще. І збірники виходили змістовні, всеосяжні, включали передові знання в галузі анатомії, охоплювали досягнення авторів із багатьох вишів ближнього та далекого зарубіжжя. Вчені морфологічних кафедр, аспіранти кафедри, претенденти вважали, що публікації у цих збірниках важливі для успішного завершення їх робіт.

Під керівництвом В. В. Бобіна виконано 21 кандидатську та 2 докторські дисертації. Володимир Вікторович – автор понад 400 наукових праць, 6 монографій, 16 навчальних посібників, автор чотирьох статей у БМЕ. Він був членом редколегії низки наукових журналів: «Експериментальна і клінічна медицина» (Харків), «Вісник проблем сучасної біології та медицини», (Полтава), «Український радіологічний журнал», журналу «Морфологія», «Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна» та ін. Він брав участь у спільних дослідженнях із клініцистами: терапевтами (академік Мала Л. Т., професор Кравчун П. Г. та ін.), невропатологами (професор Дубенко Є. Г.), радіологами, стоматологами, істориками медицини. Серія навчальних посібників з функціональної анатомії опорно-рухового апарату (у співавторстві з Зябловим В. І. та Сапіним М. Р.) широко використовувалася у викладанні анатомії у вузах України, Молдови, Росії, і за цю роботу було присуджено диплом та премію. В. В. Бобін брав участь у створенні Української анатомічної номенклатури як член номенклатурної комісії. Володимир Вікторович багато років був головою, а згодом почесним головою Правління Харківського товариства анатомів, гістологів та ембріологів, упродовж багатьох років був членом Правління Харківського медичного товариства, членом Правління Українського товариства морфологів, почесним членом Українського та Білоруського товариств АГЕ, членом спеціалізованої захисної ради при ХНМУ по захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальністю «Нормальна анатомія». Також професор В. В. Бобін був членом Вченої Ради факультету та головою проблемної комісії з морфології, неодноразово був головою ДЕК у різних вишах. Упродовж декількох років В. В. Бобін працював заступником проректора з наукової роботи, головою виробничої комісії місцевому. Ряд років учений був експертом ВАК України (1993-1995 рр.). У зв'язку з 75-річним ювілеєм, наголошуючи на його наукових та громадських заслугах, Міністерство охорони здоров'я України нагородило В. В. Бобіна Почесною грамотою, а також Почесною грамотою Президента України.

Окрім своєї основної роботи у Харківському національному медичному університеті Володимир Вікторович Бобін багато років (з 1994 року) вів курс пластичної анатомії у Харківській державній академії дизайну та мистецтв. В. В. Бобін завжди любив і цінував мистецтво, тому працювати серед художників для нього було важливо і цікаво. На кафедрі малюнка в Академії він організував кабінет пластичної анатомії, який за його безпосередньої участі був обладнаний великим набором наочних посібників та анатомічних препаратів, моделей та скульптур. З ініціативи Володимира Вікторовича кожен студент до заняття готував альбом анатомічних малюнків, використовуючи наочні посібники, що є у кабінеті, а також на кафедрі малюнка. Студенти за навчальним планом відвідували анатомічний музей кафедри анатомії медичного університету та Харківський художній музей. Студенти самі готували музейні препарати та посібники, використовуючи гіпс, пластилін та ін. Ряд занять із пластичної анатомії проходили з демонстрацією «натури». Професор В. В. Бобін брав участь у переглядах робіт студентів старших курсів та брав участь в обговоренні, оцінці робіт, представлених на переглядах. Результати роботи курсу пластичної анатомії В. В. Бобін опублікував (у співавторстві з професором С. В. Рибіним та ін.) у наукових збірниках, що видаються Академією. 2007 року за активної участі професора В. В. Бобіна вийшов навчальний посібник «Пластична анатомія» у двох томах (автори С. В. Рибін, В. В. Бобін та ін.)

У своїх згадках колеги Володимира Вікторовича називали його не менше, як «богемним представником Бобінської династії». Член-кореспондент Національної академії медичних наук України, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки Ю. Губський з теплотою згадує «інтелігентнейшого Володимира Вікторовича Бобіна», який в середині 60-х років минулого століття керував студентським науковим гуртком на кафедрі анатомії.

Самовідданість улюбленій справі, високий професіоналізм та «Бобінські» риси людяності та гідності в усьому дають приклад наступним поколінням представників медичної професії.

Список використаної літератури

1. Лесовой ВН, Бабанин АА, Хвистюк НИ. Врачебная династия. Харьков: ХГМУ; 2007. 116 с.
2. Лупырь ВМ, Масловский СЮ, Терещенко АА. Владимир Викторович Бобин (к 80-летию со дня рождения). Вісник морфології. 2004;10(1):221-33.
3. Губский Ю. Учителя. Коллеги. Моя медицина... Київ; 2018. 47 с.
4. Бобин ВВ. Харьков: Энциклопедический словарь. Харьков; 2014. с. 86-7.

5. Демочко Г, Бобіна І, Кравцова В. Бобіни: лікарська династія на теренах Харківщини (до 160-ї річниці з дня народження В. П. Бобіна). *Краєзнавство*. 2018;4:148-54.
6. Луцир ВМ, Ахтемійчук ЮТ, Калашикова СМ. Професор Бобін Володимир Вікторович. *Клінічна анатомія та оперативна хірургія*. 2004;3-4:200-4.
7. Василий Ольховский. Незабываемые студенческие годы! Початок століття. *Альманах*. 2016. с. 42-3.
8. Бобина И. Воспоминания об отце Бобине Владимире Викторовиче. *Початок століття*. *Альманах*. 2017. с. 84-5.
9. Бобина ИВ, Пикалюк ВС. Виктор Владимирович Бобин ученый, педагог, общественный деятель. *Клінічна анатомія та оперативна хірургія*. 2020;19(4):72-5.
10. Бобина ИВ, Кравцова ВИ. ВП Бобин – врач-распорядитель бесплатных лечебницы и больницы Харьковского медицинского общества. *Східноєвропейський журнал внутрішньої та сімейної медицини*. 2020;1:52-7.
11. Бобина ИВ, Кравцова ВИ. Владимир Викторович Бобин: ученый – анатом, педагог, представитель врачебной династии. *Східноєвропейський журнал внутрішньої та сімейної медицини*. 2021;1:76-82.

Професор В. В. Бобін читає лекцію для студентів (1979 р.)

Професор В. В. Бобін проводить практичне заняття з «Анатомії людини» (1969 р.)

Професор В. В. Бобін та його учні професори В. О. Ольховський та С. Ю. Масловський (2005 р.)

Відомості про авторів:

Пикалюк Василь Степанович – доктор медичних наук, професор, професор кафедри анатомії людини Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк;

Слободян Олександр Миколайович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анатомії, клінічної анатомії та оперативної хірургії Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці.

Information about the authors:

Pykalyuk Vasyl S. – Doctor of Medical Sciences, Professor, Professor of the Department of Human Anatomy of Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk;

Slobodian Oleksandr M. – Doctor of Medical Sciences, Professor, Chief of the Department of Anatomy, Clinical Anatomy and Operative Surgery of the Bukovinian State Medical University, Chernivtsi City.

Надійшла 01.11.2024 р.